

ΙΣΤΟΡΙΑ

Ο Β' ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΑ ΣΧΟΛΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ

Μέρος 2ο

Σήμερα στο ένθετο του «ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗ» Ιστορία, δημοσιεύουμε το δεύτερο μέρος το θέματος «Ο Β' ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΑ ΣΧΟΛΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ». Το πρώτο μέρος δημοσιεύτηκε στο ένθετο της προηγούμενης Κυριακής 29/9/2013. Το θέμα αναδημοσιεύεται από την ΚΟΜΕΠ, τύχος 5/2010.

Αν και γραμμένο πριν τρία χρόνια, με αφορμή τη συμπλήρωση 65 χρόνων από την Αντιφασιστική Νίκη των Λαών (9 Μάη 1945), είναι αρκετά επίκαιρο αφού αναφέρεται στο φασισμό και τον πόλεμο, αλλά ταυτόχρονα και διδακτικό από τη σκοπιά της αρνητικής επίδρασης στη συνείδηση των μαθητών, της σκόπιμη διαστρεβλωμένης Ιστορίας που διδάσκεται στο σχολείο. Υπάρχει τέτοια πείρα και σε σχέση με τη δράση της Χρυσής Αυγής.

Β' ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ, ΚΑΤΟΧΗ ΚΑΙ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ

Στις ενότητες που αφορούν τη διεξαγωγή του πολέμου, την κατοχή και την αντίσταση στον κατακτητή, η τάση για υποβάθμιση του ρόλου της ΕΣΣΔ -και του διεθνούς κομμουνιστικού κινήματος γενικότερα- στον αντιφασιστικό αγώνα είναι κάτι παραπάνω από οφθαλμοφανής, καταργώντας κάθε μέτρο αντικειμενικότητας στην προσέγγιση της Ιστορίας.

Και στα δύο βιβλία τονίζεται ο παράγων «χειμώνας», ως καθοριστική αιτία στην ανακοπή της γερμανικής προέλασης στο Ανατολικό Μέτωπο («κλασικό» επιχειρήμα όσων προσπάθησαν διαχρονικά να υποτιμήσουν την εποποιία του σοβιετικού λαού). Στην «ηρωική άμυνα» των Βρετανών πιλότων της RAF κατά τη «Μάχη της Αγγλίας»

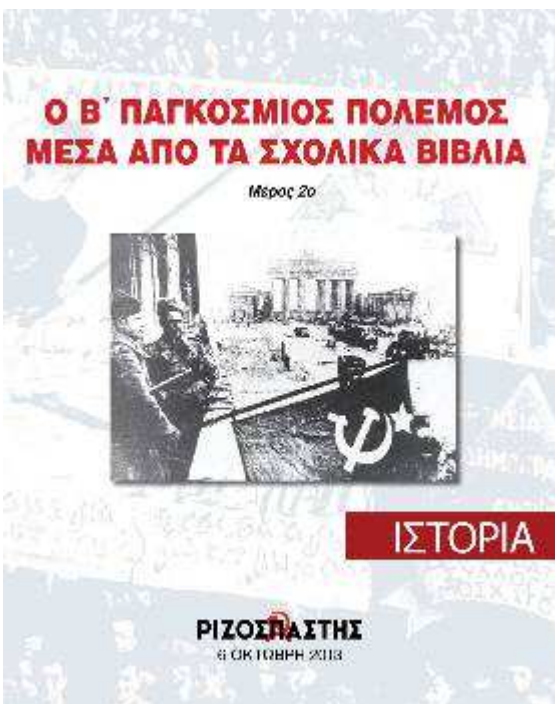
αντιπαραβάλλονται οι «ζωντανοί νεκροί» του πολιορκημένου Λένινγκραντ, που σχεδόν μοιρολατρικά περίμεναν το θάνατο («οι ζωντανοί δεν είχαν κουράγιο να θάψουν τους νεκρούς»). Ο χώρος που διατίθεται για την περιγραφή των πολεμικών επιχειρήσεων δεν αντιστοιχεί, ούτε στο μέγεθος ούτε στη συμβολή τους, στην τελική νίκη. Και το επιστέγασμα όλων αυτών: στο χάρτη των απωλειών του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, που παρατίθεται στο βιβλίο Ιστορίας της Γ' Λυκείου, οι νεκροί της Σοβιετικής Ένωσης δεν αναγράφονται καν!³³

Προκειμένου να σχηματίσουμε μια ορισμένη εικόνα του πόσο ετεροβαρής -και κατά συνέπεια στρεβλή- είναι η αποτύπωση του Β' Παγκοσμίου Πολέμου στα σχολικά βιβλία, αρκεί να αναλογιστούμε τα εξής: Στο Ανατολικό Μέτωπο η Βέρμαχτ σημείωσε τα 3/4 των συνολικών απωλειών της. Η Σοβιετική Ένωση είχε περίπου 20.000.000 νεκρούς σε μάχιμο και άμαχο πληθυσμό (εκ των οποίων 2.000.000 μέλη του ΚΚΣΕ), ενώ η Βρετανία 375.000 και οι ΗΠΑ 405.000. Ο Κόκκινος Στρατός σήκωσε το κύριο βάρος (65%) των στρατιωτικών απωλειών μεταξύ των Συμμάχων (Βρετανία και ΗΠΑ από 2% αντίστοιχα). Οι απώλειες του αμερικανικού στρατού στη Γερμανία ήταν 8.351 άνδρες, ενώ μόνο η μάχη για το Βερολίνο στοίχισε στους Σοβιετικούς 300.000 νεκρούς και τραυματίες. Η πολιορκία του Λένινγκραντ υπήρξε η πιο αιματηρή στην Ιστορία της ανθρωπότητας. Κράτησε 872 ημέρες και κόστισε τη ζωή σε περίπου 1.000.000 Σοβιετικούς πολίτες. Μία τιτάνια προσπάθεια πραγματικά, υπόδειγμα ηρωισμού.

Ο ρόλος των αντιστασιακών - αντιφασιστικών κινήματων στην κατεχόμενη Ευρώπη επίσης υποβαθμίζεται έως και διαγράφεται. Στο βιβλίο Ιστορίας της Γ' Γυμνασίου αφιερώνεται μια γραμμή, ενώ παρατίθεται εμβόλιμα η επιστολή ενός Γάλλου αντιστασιακού. Στο δε βιβλίο της Γ' Λυκείου η μία και μοναδική αναφορά στην αντίσταση έχει να κάνει με τη σύλληψη του Μουσολίνι από τους «παρτιζάνους» γενικά (το «κομμουνιστές» εδώ παραλείπεται). Και όμως, τα αντιστασιακά κινήματα συνέδραμαν σημαντικά στην έκβαση του πολέμου, καθλώνοντας δεκάδες μεραρχίες και προξενώντας σημαντικές φθορές, υλικές και ηθικές, στον εχθρό. Η ύπαρξή τους εξοβελίζεται από την Ιστορία και μαζί τους το στοιχείο του λαϊκού παράγοντα στον αντιφασιστικό αγώνα, κύριος αιμοδότης - οργανωτής του οποίου υπήρξαν οι κομμουνιστές.³⁴

Τέλος, στην ενότητα «εγκλήματα πολέμου κατά της ανθρωπότητας» γίνεται αναφορά στις διώξεις και την εξόντωση «πολυάριθμων Εβραίων και Τσιγγάνων» στα ναζιστικά στρατόπεδα συγκέντρωσης. Γιατί μεταξύ αυτών δεν συγκαταλέγονται τα 2,5-3 εκατομμύρια Σοβιετικών αιχμαλώτων πολέμου, που έπεσαν θύματα της ίδιας θηριωδίας, καθώς και οι χιλιάδες κομμουνιστές και αντιφασίστες, που επίσης άφησαν την τελευταία τους πνοή στα κολαστήρια του Αουσβιτς, του Μαουτχάουζεν κ.ο.κ.; Γίνεται ειδική αναφορά στους Έλληνες Εβραίους που στάλθηκαν στα στρατόπεδα συγκέντρωσης - και πολύ σωστά. Γιατί όμως δε γίνεται το ίδιο -έστω και μονολεξί- για τους Έλληνες κομμουνιστές και αντιφασίστες που μοιράστηκαν την ίδια τύχη (μεταξύ αυτών και ο ΓΓ της ΚΕ του ΚΚΕ Ν. Ζαχαριάδης);

Και βέβαια, όσον αφορά το ζήτημα της «λογοδοσίας», της «απόδοσης ευθυνών» και της «τιμωρίας» εκείνων που διέπραξαν εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας, δεν αναδεικνύεται ούτε η «μισητή αλήθεια». Η δίκη των βιομηχάνων (η δεύτερη δίκη της Νιρεμβέργης), η οποία συστάθηκε για να εξετάσει όχι μόνο την πολύπλευρη στήριξη του κεφαλαίου στο φασισμό, αλλά και

τα εγκλήματα που διαπράχθηκαν υπ' ευθύνη του κατά της ανθρωπότητας (χρήση αιχμαλώτων πολέμου στην παραγωγή, διαχείριση στρατοπέδων συγκέντρωσης, εξοντωτικές συνθήκες εργασίας κλπ.), διαγράφεται ως ιστορικό γεγονός. Παρομοίως αποσιωπάται ότι το 1950-1951 ο John McCloy, ύπατος αρμοστής των ΗΠΑ στην Αμερικανική Ζώνη κατοχής της Γερμανίας, άρχισε να αμνηστεύει έναν - έναν όλους τους βιομηχάνους και τους τραπεζίτες που είχαν καταδικαστεί ως εγκληματίες πολέμου, όπως τον Krupp, τα στελέχη της «I. G. Farben» ή τον Friedrich Flick, έναν από τους βασικότερους οικονομικούς υποστηρικτές του Χίτλερ και του Εθνικοσοσιαλιστικού Κόμματος, ο οποίος αποκόμισε τεράστια κέρδη, χιρονομιοιώντας σκλάβους εργατές που μίσθωνε από τα SS (υπολογίζεται ότι από τους 48.000 εργάτες που εργάστηκαν στις επιχειρήσεις του Flick, σχεδόν το 80% δεν επιβίωσε). Οσες περιουσίες είχαν κατασχεθεί, επεστράφησαν, ενώ πολλοί αποκαταστάθηκαν στα προηγούμενα διευθυντικά πόστα τους.

Και δεν ήταν οι μόνοι που «αποκαταστάθηκαν», ώστε να λάβουν μέρος στην οξυμένη διαπάλη μεταξύ ιμπεριαλισμού και σοσιαλισμού. Στα πλαίσια της αναδιοργάνωσης των μυστικών υπηρεσιών της Δυτικής Γερμανίας, ο John McCloy έθεσε επικεφαλής τους τον Reinhardt Gelen, τον Ναζι εγκληματία πολέμου, υπεύθυνο της αντισοβιετικής κατασκοπίας και καταζητούμενο από την ΕΣΣΔ για τα τερατώδη εγκλήματα που διαπράχθηκαν υπό την ηγεσία του στο Ανατολικό Μέτωπο. Την ίδια περίοδο, ο Adolf Heusinger, πρώην αρχηγός του Επιτελείου Στρατού της Βέρμαχτ, διορίστηκε αρχηγός του Επιτελείου Στρατού της Δ. Γερμανίας, ενώ στη συνέχεια τοποθετήθηκε πρόεδρος της Μόνιμης Στρατιωτικής Επιτροπής του NATO! Εως το 1961 υπηρέτησαν στη διοίκηση του NATO 136 Γερμανοί στρατηγοί και ναύαρχοι που είχαν καταδικαστεί ως εγκληματίες πολέμου!³⁵

Η ΕΛΛΑΔΑ ΣΤΟ Β' ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΠΟΛΕΜΟ

Η εγκαθίδρυση δικτατορικού - φασιστικού καθεστώτος στην Ελλάδα αποδίδεται εν πολλοίς στην «ισοψήφιση... των δύο μεγάλων κομμάτων, Λαϊκού και Φιλελευθέρων, στις εκλογές του Ιανουαρίου 1936» και την «αδυναμία τους στη συνέχεια να συνεργαστούν...σε εποχή γενικότερης κρίσης του κοινοβουλευτικού πολιτεύματος». Τη «λύση» στο κοινοβουλευτικό «αδιέξοδο» έδωσε ο Βασιλιάς Γεώργιος ο Β', διορίζοντας Πρωθυπουργό τον Ι. Μεταξά, ο οποίος, επικαλούμενος

«κομμουνιστικό κίνδυνο», κήρυξε τη δικτατορία στις 4 Αυγούστου 1936.³⁶ Οι ευθύνες, λοιπόν, του αστικού πολιτικού κόσμου περιορίζονται στην «αδυναμία» τους να συνεργαστούν μεταξύ τους και την «έλλειψη πυγμής» να αντιδράσουν σε αυτό που παρουσιάζεται εδώ λίγο-πολύ ως ένα αυθαίρετο βασιλικό πραξικόπημα. Το ότι βέβαια, τόσο το Κόμμα των Φιλελευθέρων όσο και των Λαϊκών ψήφισαν υπέρ της κυβέρνησης Μεταξά στη Βουλή (οι μεν πρώτοι έδωσαν «ψήφο εμπιστοσύνης», οι δε δεύτεροι «ψήφο ανοχής» - το ΚΚΕ ήταν το μόνο κόμμα που ψήφισε «κατά») τον Απρίλη του 1936, παραδίδοντας επίσημα και σύμφωνα με τους κανόνες του αστικού κοινοβουλευτικού συστήματος τη διακυβέρνηση στο μελλοντικό δικτάτορα, κρίνεται ανάξιο αναφοράς.

Το φλερτ των αστικών «δημοκρατικών» κομμάτων με το φασισμό παραγράφεται και πάλι, όπως ακριβώς έγινε στις ενόχτες που πραγματεύονταν τα αίτια της ανόδου του φασισμού σε διεθνές επίπεδο. Ενδεικτική είναι ίσως η στιχομυθία Βενιζέλου - Πλαστήρα, παραμονές των εκλογών του 1933, όταν το Κόμμα των Φιλελευθέρων βρισκόταν αντιμέτωπο με σίγουρη ήττα. Ακολουθώντας, ο Γ. Δάφνης, στο έργο του «Η Ελλάς μεταξύ δύο πολέμων», αναφέρει πως ο Πλαστήρας πρότεινε στο Βενιζέλο τη διενέργεια πραξικοπήματος, ώστε να «κάνουμε ό,τι και στην Ιταλία, που χάρις στο Φασισμό προοδεύει». Ο Βενιζέλος «του απήντησε ότι δεν ήτο μεν ενθουσιασμένος με το κοινοβουλευτικόν καθεστώς, αλλ' ότι τα ελαττώματα των άλλων λύσεων ήσαν τόσο μεγάλα, ώστε ουδ' επί στιγμήν εδέχετο αλλαγήν του πολιτεύματος. Η Ιταλία, προσέθεσεν, επήγαινε καλά, διότι εκεί υπήρχε δικτάτωρ, ενώ εις την Ελλάδα δεν υπήρχε δικτάτωρ... Και χαριτολογών, κατέληξεν ο Βενιζέλος: "Αν πείσεις τον Μουσολίνι να αφήση την Ιταλίαν και να έλθη εδώ, τότε, ίσως, συμφωνήσω να γίνη δικτατορία"»³⁷.

Ο Πλαστήρας θα εκφράσει και πάλι την «προτίμησή» του στις δυνάμεις του Αξονα σε ιδιόχειρη επιστολή του στις 21 Απρίλη 1941 (όταν τα γερμανικά στρατεύματα προήλαυναν ήδη σε ελληνικό έδαφος), προτρέποντας σε σχηματισμό φιλογερμανικής κυβέρνησης.³⁸ Ο δε Γ. Κονδύλης -από την «άλλη πλευρά» του αστικού πολιτικού φάσματος- ένα χρόνο πριν την εγκαθίδρυση του καθεστώτος Μεταξά, θα χαρακτηρίσει τον Ιταλό δικτάτορα ως τον «καλύτερο άνδρα της σημερινής εποχής», ο οποίος «κατάφερε να πειθαρχήσει έναν ζωηρό λαό [...] και να λύσει το πρόβλημα της συνεργασίας μεταξύ κεφαλαίου και εργατών»³⁹.

Γιατί επιβλήθηκε δικτατορία το 1936 στην Ελλάδα; Την απάντηση την έδωσε ο ίδιος ο Ι. Μεταξάς, διευκρινίζοντας με ειλικρίνεια όσο και κυνικότητα, πως σκοπός της δικτατορίας δεν ήταν άλλος παρά η «αδιάκοπος φροντίς διά την στερέωσιν του αστικού καθεστώτος με όλας τας αναγκαίας θυσίας διά το σύνολον της κοινωνίας και ιδίως διά τας ενδεείς τάξεις»⁴⁰.

Στην ενότητα του βιβλίου Ιστορίας της Γ' Λυκείου που πραγματεύεται τη «συμμετοχή της Ελλάδας στον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο» και την «Εθνική Αντίσταση» η ήττα των ελληνικών στρατευμάτων από τα γερμανικά αποδίδεται στην «υπεροχή» των τελευταίων «σε οργάνωση και οπλικά μέσα». Αυτό όμως δεν αποτελεί παρά μια εξιδανικευμένη και λειψή απεικόνιση της ιστορικής πραγματικότητας. Ο ελληνικός στρατός δεν «υπέκυψε» λόγω της υπεροπλίας του αντιπάλου. Προδόθηκε και εγκαταλείφθηκε στην τύχη του. Δύο μόλις ημέρες μετά την παράδοση τελεσιγράφου διά χειρός του Γερμανού πρέσβη στον πρωθυπουργό Αλέξανδρο Κορυζή (6 Απρίλη 1941), ο διοικητής του Μετώπου στρατηγός Μπακόπουλος, βάσει διαταγών του αρχιστράτηγου Παπάγου, απηύθυνε στην ηγεσία των χιτλερικών στρατευμάτων παράδοση άνευ όρων. Και αυτό ενώ ο ελληνικός στρατός μαχόταν ακόμη στην Ηπειρο! Η παράδοση του Τμήματος Στρατιάς Ανατολικής Μακεδονίας άφησε τη Στρατιά Ηπείρου εγκλωβισμένη μεταξύ των ιταλικών και γερμανικών στρατευμάτων, καθιστώντας την οποιαδήποτε άμυνα ιδιαίτερα δύσκολη. Τρεις εβδομάδες αργότερα (και ενώ ο ελληνικός στρατός είχε απωθήσει με επιτυχία την ιταλική επίθεση επί 6 μήνες) η γερμανική μπότα πάτησε στους δρόμους της Αθήνας...

Η «επόμενη μέρα» βρίσκει (στο βιβλίο Ιστορίας της Γ' Λυκείου πάντοτε) την «εξόριστη πλέον ελληνική κυβέρνηση» να υπερασπίζεται «με όσα μέσα διέθετε, τα εθνικά συμφέροντα»⁴¹. Η «συνέχιση του αγώνα στο πλευρό των Συμμάχων» ξεκινά με τη συμμετοχή της Ελλάδας στις μάχες του Ελ Αλαμίν και του Ρίμινι, παρότι χρονικά έπονται της Εθνικής Αντίστασης. Προφανώς στη συνείδηση των συγγραφέων του βιβλίου προηγούνται ιεραρχικά από πλευράς σπουδαιότητας, παρότι η Εθνική Αντίσταση υπερεπερέφερε παρασάγγα, τόσο από την άποψη της μαζικότητας (το ΕΑΜ έφτασε να έχει 1.500.000 μέλη και ο ΕΛΑΣ 127.535 μαχητές και εφένδρους), όσο και της συμβολής στις πολεμικές επιχειρήσεις γενικά. Αλλά και όσον αφορά τα ελληνικά στρατεύματα στη Μέση Ανατολή, θα ήταν χρήσιμο για το μαθητή να γνωρίζει την τύχη

που επιφύλαξε η αστική κυβέρνηση του Καΐρου και ο καθ' όλα «ευγνώμων» βρετανικός ιμπεριαλισμός στο αντιφασιστικό κίνημα της Μέσης Ανατολής, στέλνοντας χιλιάδες από τους συμμετέχοντες σε αυτό να πεθάνουν σε στρατόπεδα συγκέντρωσης της Λιβύης και της Ερυθραίας.⁴²

Η υποβάθμιση του ρόλου των κομμουνιστών στον εθνικοαπελευθερωτικό - αντιφασιστικό αγώνα αρχίζει με την αποσιώπηση του περίφημου «Ανοιχτού Γράμματος» (31 Οκτώβρη 1940) του Γενικού Γραμματέα της ΚΕ του ΚΚΕ Ν. Ζαχαριάδη, που καλούσε τον ελληνικό λαό σε αντίσταση. Το ΕΑΜ μπορεί να παρουσιάζεται μεν ως η μεγαλύτερη αντιστασιακή οργάνωση, ωστόσο το ποιος το ίδρυσε, το οργάνωσε και καθοδήγησε δεν αναγράφεται παρά στο γλωσσάρι στο πίσω μέρος του βιβλίου. Στο κείμενο των 153 λέξεων, όπου οι συγγραφείς του βιβλίου επιχειρήσαν να συμπτύξουν -κυριολεκτικά και μεταφορικά- το μεγαλείο της Εθνικής Αντίστασης, δε χωράει η μάχη της σοδείας (όταν το ΕΑΜ έσωσε το λαό από την πείνα), δε χωρούν οι απεργιακοί αγώνες, η ματαίωση της επιστράτευσης, η πολιτιστική - εκπαιδευτική προσπάθεια που έλαβε χώρα στην «Ελεύθερη Ελλάδα» κ.ο.κ. Στην «άοσμη» και «άχρωμη» εκδοχή της περιόδου που προωθείται ιστοριογραφικά, όλοι λίγο-πολύ οι Έλληνες έκαναν αντίσταση και ελάχιστοι έγιναν προδότες. Συνεπώς δεν υπήρχε χώρος για εκείνους που θησαύρισαν επί πτωμάτων στην Κατοχή, τους μαυραγορίτες, τους δοσίλογους, τα Τάγματα Ασφαλείας.

Η απάντηση όμως καμιά φορά έρχεται από τις πιο «απρόσμενες» πηγές: Εκθεση του Βρετανικού Υπουργείου των Εξωτερικών (Foreign Office) στις 27 Ιούλη 1943 αναφέρει πως οι βασιλόφρονες «υπήρξαν ενεργοί (ή από την απάθεια, αδράνειά τους) συνεργάτες του εχθρού και τώρα φυσικά κάνουν ύστατες προσπάθειες να αποδείξουν -μέσω της βιαστικής δημιουργίας νέων «αντιστασιακών ομάδων» και της υπογραφής πρωτοκόλλων- την πίστη τους στους Συμμάχους»⁴³.

Παράλληλα, στη σχετική «Αναφορά για την Ελλάδα» (1943) αναφέρεται: «...την ίδια στιγμή που τα εθνικιστικά και συντηρητικά στοιχεία σπαταλούσαν τον χρόνο τους στην αδράνεια, το ΕΑΜ τράβηξε μπροστά φτάνοντας ένα σημείο στο οποίο μπορεί να ισχυρισθεί πως είναι ο κύριος αντιπρόσωπος της ελληνικής αντίστασης [...]

Δεν υπάρχει καμιά αμφιβολία ότι το ΕΑΜ είναι ο ηγετικός παράγοντας στο αντιστασιακό κίνημα, και δικαιολογημένα ισχυρίζονται πως ηγούνται του αγώνα τόσο για την απελευθέρωση από τον Άξονα, όσο και για τις εσωτερικές ελευθερίες [...]

Οι πρώην πολιτικές προσωπικότητες απέτυχαν να δείξουν στο λαό οποιαδήποτε ηγετική ικανότητα με αυτό ή τον άλλο τρόπο, καθ' όλη τη διάρκεια της κατοχής. Κάποιοι κάτοχοι μεγάλων περιουσιών είναι αντίθετοι στο κίνημα αντίστασης γιατί βλέπουν τα τεράστια κέρδη που συσώρευαν από την κατοχή να εξατμίζονται από τον κοινό σκοπό [...]

Αλλά η μάζα του λαού βλέπει τους αντάρτες ως ηγέτες του αγώνα, και η θέση που κέρδισε το ΕΑΜ αποτελεί απόδειξη πως δεν υπάρχει σοβαρή αντιπολίτευση σε αυτό...»⁴⁴.

Γι' αυτό και την ίδια στιγμή όπου γίνονταν οι παραπάνω διαπιστώσεις, ο αστικός κόσμος της Ελλάδας και ο βρετανικός ιμπεριαλισμός προετοιμάζονταν για την «επόμενη μέρα» (σχέδια υπονόμησης του ΕΑΜ υπάρχουν κατατεθειμένα στα αρχεία του Foreign Office από το 1943 κιόλας).

Σύντομα το στοιχείο της ταξικότητας στον εθνικοαπελευθερωτικό - αντιφασιστικό αγώνα θα εξοβελιζόταν μια για πάντα από την κυρίαρχη ιστοριογραφική αποτύπωση του παρελθόντος, σε μια προσπάθεια να ξεθωριάσει και εν τέλει να σβήσει από την ιστορική συνείδηση των λαών. Μέσα από την εκπαιδευτική διαδικασία, η νέα αστική παραχάραξη της Ιστορίας πάει ένα ακόμη βήμα παραπέρα, προσαρμοζόμενη στην αντιδραστικοποίηση που επέφερε τη νίκη της αντεπανάστασης στις αρχές της δεκαετίας τους 1990.

Η ΕΠΟΜΕΝΗ ΜΕΡΑ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ ΚΑΙ Η «ΜΟΙΡΑΣΙΑ» ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

Στην ενότητα του βιβλίου Ιστορίας της Γ' Λυκείου με τίτλο «Ο ανταγωνισμός στο στρατόπεδο των νικητών» επαναλαμβάνεται το κλασικό πλέον επιχείρημα περί μοιρασιάς του κόσμου, με ειδική αναφορά στην περιβόητη ποσοστιαία κατανομή της Βαλκανικής από τους Τσόρτσιλ και Στάλιν. Γίνεται λόγος για «τριγμούς στο συμπαγές συμμαχικό οικοδόμημα», για τους οποίους ευθυνόταν κυρίως (ποιος άλλος;) η ΕΣΣΔ, της οποίας τα στρατεύματα «προέλαυναν στην Ανατολική Ευρώπη και στη συνέχεια στην ίδια τη Γερμανία», δημιουργώντας την εντύπωση στους έτερους «συμμάχους» πως δεν είχε κανένα σκοπό να τηρήσει τις όποιες δεσμεύσεις είχε λάβει για το μέλλον των χωρών αυτών. «Όσα γεγονότα ακολούθησαν», αναφέρει εν συνεχεία το βιβλίο, «θα επιβεβαιώσουν τη σταθερή πρόθεση της Σοβιετικής Ενωσης να επιβάλει τον έλεγχό της στην Ανατολική Ευρώπη». Τα γεγονότα δε που διαδραματίζονταν την ίδια περίοδο στην Ελλάδα, «η διαίρεση μεταξύ των Ελλήνων», όπως την παρουσιάζουν οι συγγραφείς του βιβλίου, δεν αποτελούσαν παρά μια «αντανάκλαση της ευρύτερης αντιπαράθεσης» μεταξύ «του δυτικού, καπιταλιστικού - φιλελεύθερου και του κομμουνιστικού προτύπου». Ακολουθώντας, δύο δρόμοι ανοίγονταν για την Ελλάδα: «Θα επιλέγονταν η οδός της κοινοβουλευτικής δημοκρατίας, που εφαρμόζονταν στη Δύση ή εκείνη του υπαρκτού σοσιαλισμού που είχε υιοθετήσει η Σοβιετική Ενωση;»⁴⁵.

Οι ιστορικές διαστρεβλώσεις, που τροφοδοτούνται εδώ υπεραπλουστευμένα και με τρόπο ισοπεδωτικό στο μαθητή ως ιστορικές αλήθειες, είναι τόσες πολλές, έχουν τόσες πτυχές και τόσο βάθος, που πραγματικά θα χρειαζόνταν όχι ένα, αλλά πολλά άρθρα, προκειμένου να απαντηθούν ικανοποιητικά. Θα αρκεστούμε επί του παρόντος σε μια κωδικοποιημένη παρουσίαση των κύριων στρεβλώσεων:

- Το επιχείρημα περί «μοιρασιάς του κόσμου» θεμελιώνεται διαχρονικά στο περιβόητο «χαρτάκι», που ο Τσόρτσιλ έδωσε στον Στάλιν κατά τη διμερή συνάντηση που έλαβε χώρα τον Οκτώβρη του 1944 στη Μόσχα, για να το λάβει πίσω με ένα σημάδι, το οποίο - σύμφωνα πάντοτε με τον ίδιο - υπονοούσε συμφωνία στην προτεινόμενη μοιρασιά. Το «γεγονός» αυτό έγινε για πρώτη φορά γνωστό μέσα από την έκδοση των απομνημονευμάτων του Βρετανού πρωθυπουργού. Ωστόσο, στην πληθώρα των διπλωματικών εγγράφων και πρακτικών, που εμπεριέχονται στα σοβιετικά, τα βρετανικά ή τα αμερικανικά αρχεία, δε βρέθηκε ποτέ τίποτε άλλο που να υποστηρίζει μια τέτοια συμφωνία. Τουναντίον, υπάρχουν πολλές αναφορές στις ενστάσεις της ΕΣΣΔ όσον αφορά τις προσπάθειες, ιδίως του Τσόρτσιλ, να καθοριστούν σφαίρες επιρροής, οι οποίες θα διασφάλιζαν το πρότερο - αντιδραστικό - status quo για μια σειρά χώρες που βρίσκονταν υπό την άμεση κυριαρχία του βρετανικού ιμπεριαλισμού⁴⁶. Τίποτε όμως από αυτά δε λαμβάνεται υπόψη από την κυρίαρχη ιστοριογραφία, εξυηνητώντας την επιχείρηση σπύλωσης - ακύρωσης της

ιστορικής μνήμης για το ρόλο της ΕΣΣΔ στην Αντιφασιστική Νίκη των Λαών.

- «Συμπαγές συμμαχικό οικοδόμημα» δεν υπήρξε ποτέ. Η καθυστέρηση των «Συμμάχων» στο άνοιγμα του «δεύτερου μετώπου», οι ενέργειες της Βρετανίας σε μια σειρά χώρες για την υπονόμευση των αντιστασιακών κινήσεων κ.ο.κ., είναι μόνο μερικά από τα πολυάριθμα παραδείγματα της διαπάλης που διεξαγόταν ταυτόχρονα με τις πολεμικές επιχειρήσεις κατά των δυνάμεων του Άξονα.
- Η «προέλαση» του Κόκκινου Στρατού στην Ανατολική Ευρώπη παρουσιάζεται εδώ λίγο - πολύ ως κατάκτηση παρά ως απελευθέρωση. Έπρεπε ο Κόκκινος Στρατός να σταματήσει στα σύνορα της ΕΣΣΔ; Δεν έπρεπε να απελευθερωθούν οι υπόλοιπες χώρες της Ευρώπης (και μάλιστα με τεράστιο ανθρώπινο τίμημα για τον ήδη πολυδοκιμασμένο σοβιετικό λαό) ή το Αουσβιτς και τα άλλα στρατόπεδα του θανάτου, που δε βρίσκονταν σε σοβιετικό έδαφος; Θα είχε απελευθερωθεί η Ευρώπη δίχως τη συνδρομή της ΕΣΣΔ; Οι μετέπειτα εξελίξεις σε μια σειρά χώρες της Ανατολικής Ευρώπης δεν ήταν καθόλου το αποτέλεσμα μιας σοβιετικής «κατοχής». Παραγνωρίζεται η αντανάκλαση της ταξικής πάλης στις κοινωνικοπολιτικές εξελίξεις αυτών των χωρών, καθώς και οι υπονομευτικές - επιθετικές ενέργειες του ιμπεριαλισμού την ίδια περίοδο. Το ότι τα σχέδια παλινόρθωσης της αστικής εξουσίας σε μια σειρά χώρες δεν ευδοκίμησε ΚΑΙ χάρη στην καταλυτική παρουσία του Κόκκινου Στρατού σε αυτές είναι γεγονός. Ετερον όμως εκάτερον.
- Τέλος, οι μεταπολεμικές εξελίξεις στην Ελλάδα δεν αποτελούσαν βεβαίως απλά και μόνο μια «αντανάκλαση» του «ανταγωνισμού» μεταξύ της ΕΣΣΔ και των ΗΠΑ - Βρετανίας. Σίγουρα η διεθνής διαπάλη σοσιαλισμού - ιμπεριαλισμού είχε τον αντίκτυπό της και στην Ελλάδα, όμως επρόκειτο για μια σύγκρουση με πολύ βαθύτερες, ουσιαστικές και βεβαίως εγχώριες ρίζες. Μια σύγκρουση πολύ διαφορετική από εκείνη που υπονοείται στο βιβλίο Ιστορίας της Γ' Λυκείου, που εξελίχθηκε σε συνθήκες πολύ διαφορετικές από εκείνες που σκιαγραφούνται (παραλείπονται εντελώς π.χ. η λευκή βία και τρομοκρατία, οι διώξεις ενάντια στους αγωνιστές της ΕΑΜικής Αντίστασης, οι βασανισμοί, η «άφεση αμαρτιών» των δοσίλογων, των ταγματασφαλιτών, των χιτών και η «ενσωμάτωσή» τους στον «εθνικό» κατασταλτικό μηχανισμό κ.ο.κ.). Οι δρόμοι που ξανοίγονταν μπροστά στον ελληνικό λαό με το πέρας του Β' Παγκοσμίου Πολέμου δεν ήταν «κοινοβουλευτική δημοκρατία δυτικού τύπου» ή «καθεστώς υπαρκτού σοσιαλισμού σοβιετικού τύπου». Πρόκειται για αστικό ιδεολόγημα που εξυπηρετεί τον εγκλωβισμό στην καπιταλιστική εκμετάλλευση. Οι δύο δρόμοι που πρόβαλλαν μπροστά στον ελληνικό λαό ήταν: Αστική εξουσία (όπως αυτή μετουσιώθηκε εν συνεχεία στο «πολυπόθητο» κοινοβουλευτικό - δημοκρατικό καθεστώς των διώξεων, των εκτελέσεων, των απαγορεύσεων, του χαφιεδισμού, της εκμετάλλευσης κ.λπ.) ή εργατική εξουσία.

Ο αστικός πολιτικός κόσμος - μεταξύ αυτών και ο Γ. Παπανδρέου, ο οποίος κυριολεκτικά εκθειάζεται στο βιβλίο - γνώριζε ότι οι κοινωνικοπολιτικοί συσχετισμοί στην Ελλάδα δεν ήταν υπέρ του, ότι θα απαιτούνταν σειρά υπονομευτικών ενεργειών, αλλά και άμεση στρατιωτική επέμβαση από τη μεριά των Βρετανών, προκειμένου να ανακτήσει το χαμένο έδαφος της επιρροής της η αστική εξουσία. Πληθώρα ντοκουμέντων από τα αρχεία του Foreign Office και της Κυβέρνησης του Καΐρου (Ιστορικό και Διπλωματικό Αρχείο Υπουργείου Εξωτερικών) επιβεβαιώνουν τα παραπάνω⁴⁷.

ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ

Συνοψίζουμε τα βασικά ιστορικά - πολιτικά ζητήματα που τίξαμε σε απάντηση της παραχάραξης της Ιστορίας που επιχειρούν τα βιβλία της Μέσης Εκπαίδευσης:

- Τα αίτια και η ουσία του φασισμού: Ο φασισμός υπήρξε γέννημα της βαθιάς οικονομικής και πολιτικής κρίσης του Μεσοπολέμου, εναλλακτική πολιτική στη διάσωση του συστήματος. Σε αυτή τη βάση αυξήθηκε η απήχηση της φασιστικής οργάνωσης της κοινωνίας σε μια ολοένα διευρυνόμενη μερίδα του αστικού πολιτικού - οικονομικού κόσμου, ιδιαίτερα σε συνθήκες προετοιμασίας και διεξαγωγής ιμπεριαλιστικού πολέμου. Ο φασισμός στηρίχθηκε οικονομικά και πολιτικά από το μεγάλο κεφάλαιο, το οποίο με τη σειρά του αποκόμισε τεράστια κέρδη από το φασισμό. Οι δεσμοί αυτοί αίματος καταγράφηκαν εν μέρει στις Δίκες της Νυρεμβέργης, για να παραγραφούν κατόπιν από την κυρίαρχη ιστοριογραφία. Σημειώτεον ότι πολλές από τις εταιρείες που χρηματοδότησαν ή αποκόμισαν κέρδη από το φασισμό, υπήρξαν στη συνέχεια χορηγοί μιας σειράς πανεπιστημιακών - ερευνητικών ιδρυμάτων ή Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων για την «προώθηση της δημοκρατίας», προάγοντας κατ' αυτόν τον τρόπο μια συγκεκριμένη αποτύπωση του παρελθόντος, που θα διέγραφε τις ευθύνες τους και θα αναδείκνυε άλλους εχθρούς - τον κομμουνισμό. Ετσι, σταδιακά, η ιστορική διαπάλη μεταξύ ιμπεριαλισμού και σοσιαλισμού αντικαταστάθηκε από το ιδεολόγημα των «δύο ολοκληρωτισμών», την εξομοίωση κομμουνισμού - φασισμού και το ιδεολόγημα της «αντίθεσης» μεταξύ δημοκρατίας - ολοκληρωτισμών.
- Ο ιμπεριαλιστικός χαρακτήρας του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, δηλαδή η επιδίωξη του για αναδιανομή των αγορών με κινήτριά του δύναμη τη Γερμανία που ήδη είχε ανατρέψει το συσχετισμό, όπως καταγράφηκε μετά τη λήξη του Α' Παγκοσμίου Πολέμου. Ιδιαιτερότητα του Β' από τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο ήταν ότι τα άλλα ισχυρά καπιταλιστικά κράτη, ιδιαίτερα της Δυτικής Ευρώπης (Βρετανία, Γαλλία) που άμεσα ανταγωνίζονταν τη Γερμανία, επιδίωκαν να επωφεληθούν από την επιθετικότητα της Γερμανίας, αν στρεφόταν πρώτα ενάντια στην ΕΣΣΔ. Ετσι θα πετύχαιναν τη συντριβή του πρώτου σοσιαλιστικού κράτους στον κόσμο, της ΕΣΣΔ, και ταυτόχρονα την αποδυνάμωση της Γερμανίας.
- Η υποτίμηση του λαϊκού παράγοντα στη διαμόρφωση της Ιστορίας και ιδιαίτερα της συνειδητής δράσης, που έρχεται σε ρήξη με την ταξική (αστική) νομιμότητα, που αμφισβητεί, διεκδικεί και παλεύει για την ανατροπή της με όλες τις μορφές, έως και τον ένοπλο αγώνα. Γι' αυτό και ιστοριογραφικά δίνεται προτεραιότητα στη δράση των «επίσημων» ένοπλων δυνάμεων στη Μέση Ανατολή και όχι των «ανεπίσημων» τμημάτων του ένοπλου λαού στην κατεχόμενη Ελλάδα.
- Η υποβάθμιση έως πλήρη αποσιώπηση του ρόλου της ΕΣΣΔ και των κομμουνιστών στην Αντιφασιστική Νίκη. Ο μαθητής, γεννημένος και γαλουχημένος σε μια περίοδο γενικότερης οπισθοχώρησης του εργατικού - κομμουνιστικού κινήματος, ντόπιου και διεθνούς, δεν έχει ζώσα εμπειρία του παρελθόντος, των αγωνιστικών παραδόσεων του λαού μας, της ανθρωπότητας συνολικά. Την ίδια στιγμή, το σχολείο αποτελεί αντικειμενικά την κύρια πηγή γνώσης στην παρούσα φάση της ζωής του, ενώ οι «φυσικοί κληρονόμοι» της Εθνικής Αντίστασης (παππούδες και γιαγιάδες που μετείχαν ή έζησαν στην Εθνική Αντίσταση), από τους οποίους θα μπορούσε ενδεχομένως να αντλήσει εναλλακτικές γνώσεις και εμπειρίες, ολοκληρώνουν ένας ένας το βιολογικό τους κύκλο. Από την άποψη αυτή το μερίδιο της ευθύνης που επωμίζεται ο ριζοσπάστης, ο κομμουνιστής εκπαιδευτικός γίνεται

ακόμη μεγαλύτερο, όσον αφορά το περιεχόμενο και τον τρόπο εκμάθησης του γνωστικού αντικείμενου, την αποκάλυψη και καταγγελία των διαστρεβλώσεων που αναπαράγονται στα σχολικά βιβλία, την προάσπιση της ιστορικής αλήθειας μέσα και έξω από τις σχολικές αίθουσες.

Η ανάδειξη της ιστορικής πραγματικότητας, η υπεράσπιση της ιστορικής αλήθειας, εναπόκειται στο ίδιο το λαϊκό, το εργατικό, το νεολαϊστικό κίνημα. Σε μια κοινωνία ταξική, το περιεχόμενο της μόρφωσης είναι αναπόφευκτα ταξικό (πέραν των όποιων επιμέρους βελτιώσεων μπορούν να επιβληθούν με αγώνες). Όμως, όπως οι εκμεταλλεύτριες τάξεις έχουν ζωτικό συμφέρον στην παραχάραξη του παρελθόντος, έτσι και οι εκμεταλλεζόμενες έχουν ζωτικό συμφέρον στη γνώση. Και η γνώση, όπως καθετί άλλο στα πλαίσια του υπάρχοντος κοινωνικοοικονομικού συστήματος, δε χαρίζεται... κατακτιέται! «Ορίζοντας» το παρελθόν, η αστική τάξη στοχεύει στο μέλλον. Στο μέλλον πρέπει να στοχεύει και η εργατική.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ:

33. Βλέπε βιβλίο Ιστορίας της Γ' Λυκείου, σελ. 117, 118, 133 και της Γ' Γυμνασίου, σελ. 127, 129.

34. Στο απόγειο της δύναμής του (τέλη 1944) το παρτιζάνικο κίνημα έφτασε να μετρά σχεδόν 3.000.000 μαχητές (Αλβανία 70.000, Βέλγιο 75.000, Βουλγαρία 110-130.000, Γαλλία 100.000, Γιουγκοσλαβία 800.000, Δανία 20.000, Ελλάδα - ΕΛΑΣ 77.500 μόνιμοι και 50.000 έφεδροι, ΕΣΣΔ 1.000.000, Ιταλία 256.000, Πολωνία 300.000. Ενοπλα αντάρτικα σώματα σχηματίστηκαν επίσης σε Αυστρία, Γερμανία, Νορβηγία, Ολλανδία, Ουγγαρία και Τσεχοσλοβακία). Β. Γεωργίου: «Ιστορία της Αντίστασης, 1940-1945», εκδ. «Αυλός», 1979, τ. 5, σελ. 2082-2304.

35. Βλέπε Η. Mehls & E. Mehls: «13 August», στο «Illustriere Historische Hefte», τεύχος 17, Βερολίνο, έκδοση του Κεντρικού Ινστιτούτου Ιστορίας της Ακαδημίας Επιστημών της ΓΛΔ, 1979. Πρόσφατο δημοσίευμα της εφημερίδας «Το Βήμα» (19 Μάρτη 2010) έκανε λόγο για πάνω από 200 άτομα, που παρότι ήταν «άμεσοι συνεργοί του αρχηγού των ναζιστικών μυστικών υπηρεσιών Χάινριχ Χίμλερ», βρέθηκαν μεταπολεμικά, εν γνώσει των Αμερικανών, να στελεχώνουν τις μυστικές υπηρεσίες της Δ. Γερμανίας, έχοντας «αναλάβει εργολαβικά την προστασία της Δύσης από την "απειλή εξ Ανατολών"».

36. Βιβλίο Ιστορίας της Γ' Λυκείου, σελ. 106-107 και Γ' Γυμνασίου, σελ. 119.

37. Γ. Δάφνης: «Η Ελλάς μεταξύ δύο πολέμων», τ. Β', εκδ. «Ίκαρος», Αθήνα, 1955, σελ. 182-184.

38. Αναδημοσιεύτηκε στην «Καθημερινή», 14 Σεπτέμβρη 1997

39. Γ. Ανδρικόπουλου: «Οι ρίζες του ελληνικού φασισμού», εκδ. «Διογένης», 1977, σελ. 150.

40. Σ. Λιναρδάτου: «4η Αυγούστου», εκδ. «Θεμέλιο», 1966, σελ. 112. Ο φασισμός ως θελκτική και καθ' όλα ευπρόσδεκτη προοπτική για το κεφάλαιο - ντόπιο και διεθνές - αποτυπώθηκε συν τοις άλλοις και στην ενθουσιώδη υποδοχή της δικτατορίας από τον πρέσβη της Βρετανίας: «Οι θαυμάσιες ενέργειες του Στρατηγού Μεταξά έχουν τώρα επικεντρωθεί σε αυτό τον σκοπό (σ.σ. στην "τακτοποίηση του χάους" που είχαν δημιουργήσει οι απεργίες και οι κομμουνιστές το προηγούμενο διάστημα) εδώ και εννέα μήνες και σε αυτό το μικρό διάστημα έχουν γίνει πολλά. Μεταξύ αυτών: α) Ο περιορισμός "της επέκτασης του κομμουνισμού", β) το γεγονός ότι "οι ξένοι κάτοχοι γραμματίων έλαβαν, ως μια πρώτη πράξη εκ μέρους του νέου καθεστώτος, 40% από τους τόκους που τους οφείλονταν για τα προηγούμενα δύο έτη... αντί του 35% που τους προσέφερε η Δημοκρατική Κυβέρνηση" και γ) το ότι "εξυγιάνε" τη χώρα από "την εσωτερική σαπίλα", η οποία "έχει σταματήσει προς το παρόν"». Confidential: Greece, Annual Economic Report (A) for 1936, FO371/21143, Public Record Office.

41. Βιβλίο Ιστορίας της Γ' Λυκείου, σελ. 122.

42. Βλέπε Β. Χατζηαγγέλη: «Το Ογδοο Τάγμα: Η διάλυση των Ενόπλων Δυνάμεων Μέσης Ανατολής», εκδ. «Κέδρος», 1994.

43. Εκθεση του Foreign Office, 27.7.1943, Φάκελος HS5/22, Public Record Office.

44. Σύνοψη της Αναφοράς για την Ελλάδα, 1943, Φάκελος HS5/224, Public Record Office.

45. Βιβλίο Ιστορίας της Γ' Λυκείου, σελ. 134-135

46. Βλέπε ενδεικτικά: Εγγραφο του Υπουργείου Πολέμου της Βρετανίας (FO 371/112828, Public Record Office), με ημερομηνία 1 Γενάρη 1944, όπου αναφέρεται ξεκάθαρα πως «η άποψη της σοβιετικής κυβέρνησης (...) είναι ότι τα ζητήματα που αφορούν τις χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης θα τα λύσουν οι λαοί αυτοί από μόνοι τους» (δίχως δηλαδή παρέμβαση εκ των έξω). Καθώς επίσης: «The Soviet Union at International Conferences During the Great Patriotic War of 1941-1945, Collected Documents», Vol.1, «The Moscow Conference of the Foreign Ministers of the USSR, the USA and Great Britain (October 19-30, 1943)», «The Foreign Policy of the Soviet Union During the Great Patriotic War. Documents and Materials (January 1, 1941-December 31, 1944)», Vol.2. Ακόμη: Δ. Αρβανιτάκη: «Γιάλτα: μια ακόμα σύγκρουση σοσιαλισμού - καπιταλισμού», ΚΟΜΕΠ, τ.1/2010, σελ. 91-112.

47. Από τα αρχεία του Foreign Office βλέπε ενδεικτικά: HS 5/419, HS 5/22, HS 5/228 και FO 954/11 (Public Record Office). Από το αρχείο του υπουργείου Εξωτερικών, βλέπε π.χ. την επιστολή του Γ. Παπανδρέου προς την ελληνική πρεσβεία του Λονδίνου (20 Σεπτέμβρη 1944), όπου έγραφε μεταξύ άλλων: «Ευρίσκομαι εις απόγνωσιν. Κατάστασις επιδεινούται ραγδαίως Βαλκανικήν και Ελλάδα και ευρίσκομαι εδώ με εσταυρωμένας χείρας. Μου είναι ακατονόητος πλήρης εγκατάλειψις Βαλκανικής και Ελλάδος υπό Μεγάλης Βρετανίας. ΕΑΜ καταλαμβάνει [σ.σ. απελευθερώνει] βαθμιαίως άπασαν εκκενουμένην Ελλάδα... Μόνη μου ελπίς έχει απομείνει Λονδίνον. Μόνον Βρετανική Κυβέρνησις και ιδίως Πρωθυπουργός Τσώρτσιλ δύναται μεταβάλλη κατάστασιν εξευρίσκων και διατάσσων άλλοθεν δυνάμεις ενεργήσουν άμέσως Ελλάδα. Θέτω υπό κρίσιν σας αν άμεσος έλευσις μου Λονδίνον θα ήτο χρήσιμος. Παρακαλώ ενεργήσατε δι' όλων δυνάμεών σας...», Φάκελος 31.1 του 1944.

